

Thinagl Szerafin (1880-1956) az első magyar gyógyszerésznő erdélyi éve

Ferentzi Mónika¹, Péter H. Mária², Barabás András, Barabás György

¹Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztály, ²Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem

Anii petrecuți în Ardeal de Thinagl Szerafin (1880 – 1956), prima farmacistă din Ungaria

Thinagl Szerafin și-a efectuat practica preuniversitară în orașul ei natal Nagyszombat (azi Trnava – Slovacia). În anul 1901 vine la Cluj, pentru a se înscrie ca studentă în farmacie la Universitatea Regală Maghiară Ferenc József. Datorită sârguinței și cunoștințelor sale în materie a fost apreciată de cadrele didactice și de colegi. Prin fapta ei curajoasă a demonstrat că și femeile sunt capabile a efectua studii universitare. Examenul final l-a susținut cu succes în data de 18 iunie 1903. Domnișoara Thinagl în cursul anului 1904 se căsătorește cu farmacistul, proprietar de farmacie, Pesthy Mihály. Astfel ei au fost primii soți farmaciști în Ardeal, dar și în Ungaria istorică. În același an ei cumpără farmacia Örangyal (Ingerul Păzitor) din Déva. Aici se nasc și copiii lor István (1906) și Zsuzsanna (1909). În anul 1908 ei sunt nevoiți a vinde farmacia. Din anul 1910 ea lucrează la farmacia Isteni Gondviselés (Providența Divină) din Sárközújfal (Livada Mică – jud. Satu Mare) până în anul 1916, când părăsește. Ardealul. În 1918 se mută în orașelul Isaszeg. Cu aceasta se încheie perioada ardeleană a vieții lor.

Transylvanian years of Szerafin Thinagl (1880-1956) who was the first Hungarian lady pharmacist

Szerafin Thinagl worked as an apprentice in a pharmacy in her hometown Nagyszombat. She arrived in Kolozsvár to register as a student in pharmaceutical sciences at the Hungarian Royal József Ferenc University in 1901. When she demonstrated her knowledge and enthusiasm, she won acceptance. With her courageous act she was the first to prove that women were quite capable of finishing university courses. She graduated as a pharmacist on 18 June 1903. In 1904 she married Mihály Pesthy, another pharmacist, making them the first husband/wife pharmacist couple. They bought the „Archangel” pharmacy in Déva. Their two children, István (1906) and Zsuzsanna (1909) were born in Déva. Mihály Pesthy made a bad investment, and had to sell his pharmacy in 1908. From 1910 Szerafin Thinagl worked as the manageress in the „Providence of God” pharmacy in Sárközújfal till 1916. From 1918 onwards they owned the „Angel” pharmacy in Isaszeg. With this, their connection with Erdély/Transylvania ended.

Orvostudományi Értesítő, 2007, 80 (3): 231-233

www.emeogysz.ro

Az 1890-es évek elején már az európai országok többségében lehetővé tették az egyetemi tanulmányok végzését a „gyengébb nem” számára is, de Magyarországon ez nem volt így. Hazánkban először a női emancipációt képviselő Mária Dorottya Egyesület tett javaslatot a nők foglalkoztatására az orvosi és gyógyszerészi pályán. 1895 januárjában a Vallás és Közoktatásügyi miniszter, kezdeményező lépést tett ez ügyben. A Budapesti Tudományegyetem egyértelműen állást foglalt a nők felvétele ellen. Ezután a Magyarországi Gyógyszerész Egylet tagjainak többsége is ellenvéleményt nyilvánított, majd a további szakmai viták alkalmával egy korlátozó javaslattal élt. A nők gyógyszerészi pályára lépésének kérdését végül is az 1895. december 19-én megjelent 65.719. sz. Vallás és Közoktatásügyi miniszteri rendelet oldotta meg. Ez alapján a bölcsészeti, orvosi és gyógyszerészeti pályákra a jelentkezőket egyenként megvizsgálva engedélyezhették az egyetemre való felvételüket. Az első magyar egyetemi végzettségű nő Sternberg Sarolta volt 1900-ban.

Gyógyszerésznőt Magyarországon először Kolozsvárott avattak 1903-ban, Thinagl Szerafin személyében. A budapesti egyetemen először 1905-ben avattak gyógyszerésznőket, ötöt, köztük Légrády Erzsébetet, aki 1906-ban gyógyszerészdoktor lett. A kolozsvári egyetemen a második, gyógyszerészként végzett hölgy Hints Vilma erdélyi születésű volt, szintén 1905-ben kapta meg oklevelét [3, 4].

A szerzők célja az első magyar okleveles gyógyszerésznő kolozsvári tanulmányi éveinek és erdélyi tartózkodásának bemutatása.

Kutatási módszer

1. A kolozsvári egyetem iratainak áttekintése; Thinagl Szerafinra vonatkozó iratok felkutatása, 2. a családi doku-

mentumok feldolgozása az erdélyi évekre vonatkozóan, 3. a leszármazottak visszaemlékezéseinek feldolgozása.

Thinagl Szerafin 1880. október 21-én Nagyszombatban (Pozsony vármegye, ma Trnava, Szlovákia) született. Édesapja Thinagl János királyi közjegyző volt. Boldog, élményekben gazdag, védett gyermekkor és fiatalkor után, édesapja anyagi csődje vitte Szerafint a gyógyszerészi pályára. A művelt, öt nyelven beszélő fiatal lány – családja határozott ellenkezése ellenére – 1898. október 1-től gyakornok lett Bunzl Gyula nagyszombati gyógyszerertárában. Ezzel a lépésével saját kezébe vette sorsát, ma úgy mondanánk, az önmegvalósítás útjára lépett. Akkoriban még nem volt megszokott, főleg Szerafin társadalmi helyzetében, hogy egy nő dolgozni menjen. Főként nem egy gyógyszerertárba, ahol nagyon sok ember megfordul és egy kisasszony, esetleg, számára kényes helyzetbe kerülhet. Szerafin döntését nagyban erősíthette, hogy gyógyszerész-gyakornokként fizetést kapott, el tudta látni önmagát; nem szorult szüeleire, illetve nem terhelte anyagilag őket. Időközben megszerethette ezt a munkát, a latinnal sem lehetett gondja. A főnöke, Bunzl Gyula az 1795-től fennálló nagyszombati Arany Egyszarvú gyógyszerertárat éppen 1898-ban vette át Török Gézától [2]. Bunzl számára is szokatlan lehetett a női gyakornok, de megismerve szorgalmát, kitartását és tudását, ő biztatta a továbbtanulásra, az egyetem elvégzésére [2].

Szerafin gyakornoki vizsgájáról a korabeli Gyógyszerészeti Közlöny 1901. évfolyama 579. oldalán olvashatjuk: „Gyógyszerészgyakornoki vizsgák Kolozsvárt. A kolozsvári gyógyszerészgyakornoki vizsgáló bizottság aug. hó 26., 27. és 28-án tartotta meg a vizsgálatokat, a melyekre ez ideig 35 gyakornok jelentkezett. A vizgára jelentkezettek közül 34-en vettek részt a tanfolyamon, míg Thinagl Szerafin kisasszony, a ki Bunzl Gyula nagyszombati gyógyszerész gyakornoka volt, a tanfolyamot nem hallgatta, hanem csu-

pán vizsgára jelentkezett. Ha vizsgája sikerül, ő lesz az első gyógyszerészségéző Magyarországon”. A vizsga sikerült.

Ezután iratkozott be a Magyar Királyi Ferenc József Tudományegyetemre rendkívüli bölcsészkar hallgatónak az első évre, majd rendkívüli orvoskar hallgatónak a második évre. Ez volt akkor a gyógyszerészek egyetemi képzésének kialakult rendje. Kezdetben negatív megkülönböztetés és elszigeteltség fogadta. Az előadóteremben külön helyen kellett ülnie, eleinte nem írhatott a táblára és a kísérleteket sem végezhetette el. Az egyetem egyik professzora – édesapja rokona – segítette Szerafint a nehéz vállalkozásban. Később oldódott ez a légkör, tudásával és szorgalmával nagy elismerést váltott ki.

A szerzők egyikének áldozatos kutatómunkával sikerült fellelnie a Thinagl Szerafin által saját kezűleg kitöltött ún. Származási Ív-et [6] mindkét tanévre, valamint a szigorlati jegyzőkönyveket [7]. A származási ív tartalmazza a nevet, a születési adatokat, azt, hogy magyar anyanyelvű, római katolikus vallású. A felvételnek alapjául szolgáló rovatban érettségi bizonyítványt nem jelölt meg (ekkor még az érettségi nem volt feltétele az egyetemi tanulmányoknak), az „elővizsgálatok alapján” bejegyzés szerepel. Elővizsgálatnak nevezték azokat az elméleti és gyakorlati vizsgákat, amelyeket az I. egyetemi évben a Bölcsészkaron tettek le a hallgatók; az első félév végén fizikából, a második félév végén kémiából és botanikából.

Képzés második évére az Orvosi Karra iratkozott be. Az ösztöndíjra vonatkozó rovatokat kihúzta, ösztöndíjat tehát nem kapott. Kolozsvári lakcímként a Rákóczi út 1. számot írta be. Ezután a választott előadások felsorolása és heti óraszámja következik: dr. Fabinyi Rudolf – Általános kísérleti kémia 5 óra és – Analitikai kémia 20 óra; dr. Lőte József – Gyógyszerismeret 5 óra; dr. Riegler Gusztáv – Közegészségtan 3 óra. Az ív alján a dátum: Kolozsvárt, 1902/3 tanév I. félében, 1902-ik év szeptember hó 26. napján; aláírás: Udránszky László az orvostudományi kar dékánja.

A másik származási lap az 1902/3 tanév II. félévére 1903. január 28-án kelt. Az adatok közül az előzőktől csak a lakcím tér el, ezen a Mátyás király tér 13. szám szerepel. A második félévre választott előadások: dr. Fabinyi Rudolf – Általános kísérleti kémia 5 óra és – Gyógyszerészeti kémia 20 óra; dr. Lőte József – Gyógyszerismereti gyakorlat 10 óra; dr. Jakabházy Zsigmond – Gyógyszerismereti szövettan 2 óra; dr. Issekutz Hugó – Gyógyszerismereti műtan 2 óra [6].

A fennmaradt dokumentumok [7] alapján tájékozódhatunk arról, hogy Szerafin mikor, milyen tárgyból és milyen eredménnyel vizsgázott egyetemi tanulmányai végén.

A gyakorlati szigorlatát 1903. június 4-én kezdte meg. A Szerafin által benyújtott dokumentumok: keresztlevele; gimnázium VI. osztály végbizonyítvány Nagyszombatból; gyakornoki bizonyítvány; elővizsgálati bizonyítvány; jelentő ívek 1901-2 I. II. és 1902-3 I. II. félévekről. Gyakorlati vegytanból június 4-én vizsgázott kitűnő eredménnyel Fabinyi Rudolfnál. Gyakorlati gyógyszerertanból június 5-én szintén kitűnőt kapott Lőte Józsefnél. Így Udránszky László dékán kitűnővel zárta le június 5-én. A vizsgáló bizottság tagjai voltak: Udránszky László elnöklő dékán, Széky Miklós

gyógyszerész, a kormány képviselőjében, Fabinyi Rudolf és Lőte József vizsgáló tanárok.

Az elméleti szigorlatra június 18-án került sor. A vizsgáló bizottság tagjai voltak: Szabó József elnöklő prodékán, Udránszky László dékán-professzor, a kormány képviselőjében, valamint három vizsgáztató professzor. Elméleti vegytanból Fabinyi Rudolf; elméleti gyógyszerisméből Lőte József és gyakorlati gyógyszerészetből Issekutz Hugó vizsgáztatta, mindhárman az elegendő minősítést adták, így elégséggel zárták le. Még aznap – 1903. június 18-án – felkértették, így gyógyszerész-mester lett. Későbbi bejegyzés ezen a lapon: 658-1902/3 sz. oklevelét és okmányait kikapta 1903. július 20. Udránszky László dékán. Sajnos e becses oklevél – mint annyi más – az idők során eltűnt.

A szerzők egyikének birtokában van az 1903-ban Kolozsvárott végzett gyógyszerészet-tan-hallgatók tablóképe. A tablókép alapján a szerzők feldolgozták Thinagl Szerafin és a vele együtt végzett hallgatók életútját [2, 5].

A kolozsvári professzornak – akinél Szerafin lakott – barátja volt koronczói Pesthy Mihály (1864.08.07. Sárszentlőrinc/Uzd – 1930.12.09. Isaszeg) tolnai gyógyszer-tulajdonos, özvegyember. Itt ismerkedtek meg egymással és Szerafin 1904-ben férjhez ment Pesthyhez, így ők lettek az első gyógyszerész-házaspár Erdélyben, de a történelmi Magyarországon is. Még ebben az évben megvásárolták a dévai Órangyal gyógyszerertárát. Déván születtek meg gyermekeik, 1906-ban István és 1909-ben Zsuzsanna. Pesthy Mihály 1908-ban kénytelen volt gyógyszerertárát eladni egy rossz befektetés miatt.

Déváról elköltözve Pesthy Mihály Budapesten és környékén vállalt munkát, Szerafin viszont 1910-ben a sárkőzújlaki Isteni gondviselés gyógyszerertár kezelője lett (Szatmár vármegye, lakosság száma 1.732, alapítva 1847)[2]. Alig egy éves és egy négy éves kisgyermekkel kellett munkát vállalnia Szerafinnak, amely még akkor sem könnyű feladat, ha egy vidéki gyógyszerertárban a munkahely és a lakás egy házban van. Szerencsére édesanyja a segítségére tudott lenni és odaköltözött hozzá. A gyógyszerertár tulajdonosa özv. Tatay Miklósné volt, aki az előző évben özvegyült meg és hamarosan meg is halt. 1912-től az örökösök voltak a tulajdonosok, a jogot 1916-ban újraadományozták; Komlóssy Károly nyerte el [2]. Ekkor szűnt meg Szerafin munkaviszonya, elhagyta Erdélyt és férjéhez költözött. Életük erdélyi szakasza ezzel lezárult.

Néhány átmeneti év után 1918-tól az isaszegi Angyal gyógyszerertár tulajdonosai lettek. Ettől kezdve Isaszegen éltek, ahol Szerafin először a férje mellett dolgozott, majd saját jogán volt a gyógyszerertár tulajdonosa 30 évig. Ellátta a betegeket, közben felnevelte és taníttatta a gyermekeit. Fia, Pesthy István (1906-1972) jóhírű fogorvos, leánya, Pesthy Zsuzsanna (1909-1997) gyógyszerész lett. Unokái mindketten orvosok, akik őrzik az ő szellemi nagyságának és szeretetteljes emberi mivoltának emlékét. Az isaszegiek körében is él még emléke, mint gyógyszerész, s mint a helyi társadalmi élet egyik kiválósága [8,9,10]. A második világháborút megelőző években már kezelőt alkalmaztak a gyógyszerertárban, mivel Szerafin idős volt, leánya pedig két

kisgyermek nevelésével volt elfoglalva. A háború után már Pesthy Zsuzsanna vezette tovább a gyógyszerterápiát, melynek 1948-tól tulajdonosa is lett, de Szerafin, kora ellenére még ekkor is segített neki.

Az isaszegi gyógyszerterápiát 1950-ben – a többi magyarországi gyógyszerterápiával együtt – állami tulajdonba vették [1]. Szerafin a fiánál, Pesthy István fogorvosnál lakott Budapesten, a Váci utca 4. szám alatt. Itt is halt meg 1956. november 2-án. Sírja először – a harcok miatt – a Vörösmarty téren volt, majd 1957. márciusától a Farkasréti temetőben nyugszik.

További kutatások hivatottak tisztázni a most tárgyalt témánkhoz kapcsolódó következő kérdéseket: 1. ki volt az a professzor, aki segítette Szerafint egyetemi tanulmányai során; 2. Pesthy Mihály és Szerafin adományozott-e pénzt a kolozsvári egyetem bővítésére?

Következtetések

Thinagl Szerafin bátorsága nyomán beigazolódott, hogy a nők is alkalmasak az egyetemi tanulmányok elvégzésére. Oklevele kézhezvétele után hivatásában dolgozott a férje mellett, aki gyógyszerterápiát-tulajdonos volt Déván. 1910-től Szerafin Sárközüjlakon gyógyszerterápiát-kezelő lett. Ez utóbbi helyen egyedül kellett megküzdenie a gyógyszerterápiát-vezetésének gondjaival és gyermekei ellátásával. Ez volt életének egyik legnehezebb időszaka, de példamutatóan helytállt. Gyermekei és unokái őrzik az ő szellemi nagyságának és szeretetteljes emberi mivoltának emlékét.

Munkában eltöltött élete és családjai mivolta is a mai gyógyszerésznők méltó példaképévé teszik őt.

A szerzők javasolják Thinagl Szerafin emlékének megörökítését a kolozsvári egyetem falán egy emléktábla elhelyezésével.

Irodalom

1. Az államosítás eredeti irata dr. Barabás Györgynél.
2. Ferentzi Mónika, Péter H. Mária - *Tabló – Kolozsvár, 1903. Gyógyyszerész életutak a XX. századból*, Gyógyyszerészet. 49. 102-111. 2005.
3. Péter H. Mária - *Az erdélyi gyógyszerészet magyar vonatkozásai*. EME kiadása, Kolozsvár, 2002, 293-295.
4. Péter H. Mária - *A nők 100 évvel ezelőtti küzdelme a gyógyszerészi hivatásért*. Gyógyyszerésztörténet, 2005, 3, 4, 12-15.
5. Péter H. Mária, Ferentzi Mónika - *A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen 100 évvel ezelőtt végzett gyógyszerészek életútja*. Orvostudományi Értesítő, 2003, 76(2), 47-54.
6. ***Románia Országos Levéltára. Maros-megyei Igazgatóság. Fond 576 Franz Jozsef dosszié 729: Orvostudományi-kari és II. éves gyógyszerésztan hallgatók anyakönyve az 1902-03. tanév I. félévére, p.159.
7. ***Románia Országos Levéltára. Maros-megyei Igazgatóság. Fond 576 Franz Jozsef, dosszié 882: Az Orvostudományi Karnál tartott gyógyszerészi szigorlatok jegyzőkönyve.
8. Budaháziné Hargitai Irén - *Fény és árnyék. Egy nemzedék titkai*. Váci Ofszet Kft. kiadása. É.n. 78. p
9. Budaháziné Hargitai Irén - *Fény és árnyék. Családomról, szülőföldemről...* Szerzői kiadás 1999.114. p
10. Meghívó...Liszt Ferenc Ünnepekre 1936. szeptember 5. Az Isaszegi Falumúzeum tulajdona.